

“La universitat, aquí, no transmet la llengua i la cultura”

Ricard Torrents

Autor de *‘Noves raons de la universitat’*

Després d’haver estat impulsor i rector, durant cinc anys, de la Universitat de Vic, Ricard Torrents passa una temporada a Tübingen (Alemanya), on es va formar com a filòleg.

—La idea de crear una universitat en una ciutat mitjana va néixer quan estudiava a Tübingen?

—Sí, allà vaig veure les semblances entre Vic i Tübingen i penso com seria Vic si no hi hagués hagut una interrupció de la universitat durant més de dos-cents anys. Arran de la victòria de Felip V i el Decret de Nova Planta, les ciutats de Vic, Girona, Lleida i Tarragona es van quedar sense universitat. Si això no hagués passat, la Catalunya universitària hauria estat molt diferent.

—De fet, totes aquestes ciutats han lluitat per tornar a tenir universitat.

—Sí, en l’última dècada del segle XX Catalunya ha recuperat el mapa universitari que havia perdut en la guerra de Successió. Des d’aquell moment, la petita ciutat universitària no formava part de la cultura al sud dels Pirineus. Només hi havia les excepcions de Santiago i Salamanca.

—Són les úniques excepcions perquè tenien tradició i no els va afectar la guerra de Successió?

—Justa. A més es va crear una idea que, al meu entendre, ha estat molt dolenta: que tot s’havia de concentrar a Barcelona i que una universitat, per ser bona, havia de ser grossa. Però Barcelona no pot ser mai una ciutat universitària com pot ser-ho Vic o Girona, perquè Barcelona, encara que tingui 200.000 estudiants, és tantes altres coses que la universitat no la defineix. En canvi, sí defineix Tübingen i moltes altres ciutats d’Europa.

—Lovaina...

—A Lovaina, Oxford o Tübingen, l’activitat principal de la ciutat gira a l’entorn de la universitat.

—Ara heu escrit *Noves raons de la universitat* (Eumo Editorial). Tot i que subtituleu el llibre *Un assaig sobre l’espai universitari català*, defenseu que aquest espai no existeix.

—No existeix com a tal espai universitari. És com l’espai polític català. Què és Catalunya? No som un estat, no som una regió, volem ser una altra cosa. També voldríem tenir un espai universitari amb totes les potencialitats que això comporta, però no el tenim. Administrativament, podem parlar de l’espai universitari català o valencià, però, culturalment, hi ha la possibilitat de crear un espai català

dels tres territoris de llengua catalana. La cultura nacional catalana s'expressa, en bona part, a través de la vida acadèmica; però, pel contrari, no és articulada a través del sistema universitari.

—Com és?

—Perquè hi ha un sistema universitari centralista en què els professors són professors dels cossos de funcionaris de l'estat. I, inevitablement, els interessos del professor són allà on l'estat té els interessos. Això de vegades molesta i em pregunten què tinc en contra dels funcionaris. Home! Que no són els funcionaris d'un estat que ens representa com cal. De vegades parlem de nació sense estat, però no ens enganyem: i tant que en té, d'estat, aquesta nació! El que passa és que no ens representa. Encara que hi hagi hagut les transferències, les nostres universitats continuen supeditades i subordinades a la finestreta de Madrid amb tot i per a tot. No és veritat que les universitats fan el que volen amb els plans d'estudis. Per sobre hi ha el Ministeri, que, amb tots els seus engranatges, impedeix que les universitats de Catalunya puguin fer els propis plans d'estudis al servei de la societat catalana.

—Ara no estan al servei de la societat catalana, doncs?

—Quina garantia tenim que les universitats catalanes ensenyen l'economia, la història o el dret del país? Això és massa petit, diuen. I què passa a Holanda? I a Dinamarca?

—...Són menys universitàries perquè tenen un país petit?

—És clar que no.

—Què és el que defineix un espai universitari?

—La llengua, la cultura i els interessos nacionals. La universitat, aquí, no transmet la llengua i la cultura, que són els trets que defineixen la classe culta. Un cop es van escandalitzar perquè vaig dir que la universitat era plena de professors allatinats, perquè no tenen el domini de la llengua culta nacional. Això és una de les coses que defineixen un espai.

—Vol dir que en cap país normal no passa que els professors de física, dret o

TINA BAGUÉ

terceres llengües no dominin la llengua del propi país?

—Exacte. I aquí la universitat no compleix aquesta funció de transmissora de l'educació literària. Té molts enemics, aquesta idea. Consulta-ho amb els de ciències o amb els d'economia: diran que les ciències i l'economia estan per damunt de les llengües.

—Al pròleg de la primera versió d'aquest llibre (*Les raons de la universitat*) Josep Maria Bricall explicava que vostè l'havia escrit "per la (in)capacitat educadora de la Universitat, la (in)capacitat de l'ensenyament superior d'inserir els joves en el món professional i la (in)capacitat de generar un pensament propi de model d'Universitat de Catalunya".

—Sí.

—I en la introducció del nou llibre diu vostè que res no ha canviat. Vostè i Bricall han estat rectors. No han pogut fer res?

—Sí que han canviat moltes coses. Però no han canviat pel que fa a la

distància entre la possibilitat i la realitat. En les circumstàncies en què estem, la distància entre fins i mitjans continua sent la mateixa. Si fa vint anys haguéssim tingut la universitat que tenim ara, les coses estarien molt bé, però, com que les circumstàncies han canviat, la universitat continua desfasada. Des d'un punt de vista català, és evident que ara hi ha llibertat per ensenyar en català. Sí. Però les circumstàncies són diferents, els perills són diferents. I la universitat continua sense prendre's seriosament l'educació. Els dirigents, les estructures universitàries i, fins i tot, els universitaris, com a individus, no tenen consciència de la seva funció educadora. En això no hem millorat. Nosaltres hem intentat convèncer la gent, però res no ajuda a aquesta evolució. I aixecar la bandera de l'educació a la universitat continua sent una acció de franc tirador, en aquestes latituds. En altres llocs, sí que s'ha fet la idea d'universitat de Humboldt.

—Com és la universitat que defensava Humboldt?

—Humboldt diu que entre l'escola i la universitat hi ha una diferència: a l'escola, els alumnes estudien problemes coneguts i resolts i el professor els ensenya els problemes i les solucions; a la universitat, s'han d'estudiar problemes que estan per descobrir o per als quals es busquen noves solucions, i el professor no ensenya, sinó que busca juntament amb els alumnes. Això és màximament educatiu per a un estudiant en edat adulta que té capacitat d'educar-se. En el fons, l'educació sempre és autoeducació. La paraula educar vol dir "extreure d'un mateix les capacitats".

—Això també ho explica al llibre.

—Sí, defenso el jurament socràtic, a semblança del que fan els metges. Ells juren que, per damunt de tot, posaran l'interès del malalt, de la persona. Això, aplicat a la universitat, vol dir que, per damunt de tot, l'universitari (el professor) no ha de posar el seu

currículum ni els grans objectius de la recerca sinó l'estudiant. I això s'ha de fer amb el mètode socràtic. La mare de Sòcrates era una llevadora –ajudava que les mares fessin néixer un nadó– i aquest mètode maièutic és el que Sòcrates aplica a l'educació.

—Ajudar a parir els coneixements?

—Ajudar que l'estudiant tregui de dins seu el que té de millor i el projecte de vida que ell vol.

—I, com a professor, ha de plantejar els problemes perquè trobi les respostes.

—Justa. I, si no tenen respostes, no hi ha resposta, però la recerca de respostes ja és universitària. Potser d'aquí a cent anys es trobaran, però la recerca ja avança amb aquestes preguntes.

—Què pensa de la llei d'universitats de Catalunya?

—És una llei necessària. No sé si tindrà gaires conseqüències palpables, però pot tenir una conseqüència simbòlica de primer ordre per la construcció d'aquest espai universitari català. Hi ha molts crítics d'aquesta llei que diuen que hi ha poc marge per legislar. És igual. Cal que el Parlament de Catalunya faci una llei sobre universitats. I si li porten al Tribunal Constitucional, que li portin, però cal que, d'una vegada, manifesti la seva voluntat de legislar en una matèria que afecta tants ciutadans. Abans hi havia quatre estudiants a les universitats, però actualment entre estudiants nous i antics, les seves famílies, professors i gent que hi torna per fer reciclatge són milions.

—Defenseu la creació de la marca Universitat de Catalunya. Què implicaria això?

—Sumar la capacitat de totes les universitats en una imatge corporativa. No només per aquí sinó de cara enfora: especialment en el món hispànic, però també en el món suprahispànic.

—Llatinoamèrica i Europa?

—Justament. Hi hauria la Universitat de Catalunya a Vic, la Universitat de Catalunya a Barcelona o la Universitat de Catalunya Oberta. Ara

“Una escola privada

intenta fer un servei

públic sense

funcionarització.

Les universitats

funcionaritzades

són de l'estat.

Catalunya ha pogut

muntar el seu

sistema escolar?

No. Ho patim encara,

amb la reforma i la

reforma de la reforma.

I a Madrid, sempre,

fan el que volen”

s'ha fet això de l'InterCAT, però això no està a l'altura d'una operació ben muntada sobre la identificació de la universitat amb una cultura nacional. A Alemanya, els lectors de català que ofereixen cursos de català encara han d'explicar les coses més elementals. Hauria d'estar assumit que aquí hi ha una cultura nacional i unes universitats identificades amb aquesta cultura nacional. Els intents que s'han fet fins ara de projecció són “Barcelona, centre universitari”. Ja hi som. Ja es potencia un altre cop la marca Barcelona. Aquesta marca funciona per als Jocs Olímpics i funciona per al futbol, però és excloent amb la resta d'universitats: i la de Girona?, i la de Lleida?, i la de Tarragona? És que només Barcelona és centre universitari?

—També hi entrarien les privades, en aquesta marca d'Universitat de Catalunya?

—Sense cap mena de dubte. Hi ha una mena de resistència atàvica dins

del món de l'ensenyament respecte a la iniciativa privada i això és una barriera que s'hauria de vèncer. Als països avançats, les coses van en aquesta direcció, i si aquí hi ha hagut iniciatives privades sòlides, aquestes universitats han de formar part de la marca Universitat de Catalunya.

—Sota un control polític?

—No m'agrada la paraula control.

—Hi hauria d'haver una manera d'avaluar la qualitat d'aquestes universitats.

—Sí, evidentment. Una avaluació lliurement acceptada. Però aquestes universitats buscarien formar part de la marca Universitat de Catalunya. I, a més a més, amb finançament públic. Per què les universitats dites privades no poden tenir finançament públic?

—Per què n'han de tenir?

—Perquè fan un servei públic.

—Però el seu objectiu és guanyar diners.

—No. És aquí, el malentès.

—Una escola privada intentarà guanyar diners.

—No, una escola privada intenta fer un servei públic sense funcionarització. Les universitats funcionaritzades són de l'estat. Catalunya ha pogut muntar el seu sistema escolar? No. I ho estem patint encara, amb la reforma i la reforma de la reforma. I sempre topem amb el mateix. A Madrid fan el que volen.

—El fet de ser privada tampoc no garanteix ni la seva qualitat ni la seva catalanitat.

—No, és clar, ha d'estar en uns estàndards. I la manera perquè estigui en aquests estàndards és que tingui també accés a recursos públics. Que els recursos vagin directament a l'estudiant, com passa en altres països, i que decideixi ell on estudia. No sóc partidari de la universitat gratuïta. Qui té calés, que pagui la universitat –la pública també–, perquè, si no, continuem amb la discriminació de l'estudiant pobre.

—Això també ho defensa al llibre: el que tingui diners, que pagui, i serveixi així perquè el que no en tingui pugui estudiar amb beca.

Biografia

Ricard Torrents i Bertrana (1937)

començà a impulsar, al 1977, els estudis universitaris de Vic, que, al 1997, es transformaren en la Universitat de Vic, l'única institució privada que s'ha fundat fora de la capital catalana. N'ha estat el rector fins fa uns mesos i ara ha tornat a la Universitat de Tübingen (Alemanya), on es va formar com a filòleg, després d'haver passat per Vic i Roma. A més d'assaigs sobre educació, Torrents ha fet traducció i crítica literària, i ha esdevingut un expert en l'obra de Jacint Verdaguer. *Noves raons de la universitat* és la continuació i actualització –no pas la revisió– de *Les raons de la universitat*, que Torrents publicà al 1993. En aquesta nova obra l'autor planteja els reptes de la universitat del segle XXI i proposa solucions clares i, de vegades, polèmiques.

—Justament. I que el mèrit sigui de l'esforç i de l'estudi, no dels calés.

—Però no hi ha una sèrie d'estudiants que van a la universitat privada perquè no han pogut entrar a la pública?

—És clar que poden. El que passa és que el que va a la universitat privada paga dos cops: amb seus impostos paga la pública, i, a més, paga la privada.

—Però li pregunto si no hi ha gent que va a la universitat privada perquè, per *numerus clausus*, no ha pogut entrar a la pública.

—Aquest no és el cas de Catalunya. Penso que Catalunya és un dels llocs del món on l'articulació públic-privat tindria més oportunitats i seria una potenciació mútua dels centres privats i públics.

—Quins canvis bàsics han d'experimentar ies universitats?

—Haurien de poder decidir sobre si mateixes. L'autonomia de ies universitats no és només de govern, sinó també d'oferta –han de decidir què ofereixen–, sotmeses, naturalment, al control de la societat. Les avaluacions de la qualitat comencen amb molt poca credibilitat.

—Per què?

—Per l'endogàmia. Qui controla el controlador? Els mateixos controlats! No és lògic que jo t'examini i et demani què vols que et preguntis. Això no és lògic. Sembla que estem descobrint la sopa d'all, amb això de les agències d'avaluació, mentre que en altres països ja hi ha una autocrítica sobre qui avalua aquestes agències d'avaluació.

—Qui ha de fer, doncs, aquesta avaluació?

—Agències externes sotmeses al control públic. Que es debati en el Parlament què ha passat en un examen d'ingrés a la universitat. Aquests exàmens no només tenen transcendència per cadascun dels individus que s'examinen, sinó una transcendència enorme per al país. És tota una generació que entrarà a la universitat. Cal que es faci un debat al Parlament i a la televisió sobre aquest examen: què han preguntat de filosofia?, i d'història?

—Li sembla possible que la televisió i el Parlament ho facin?

—És difícil. Però si no sempre estem amb el mateix: des de la universitat sempre estem acusant el batxillerat i l'ensenyament mitjà que preparen malament els estudiants, i des de l'ensenyament mitjà es queixen que la universitat gira l'esquena a les seves reivindicacions i que no hi ha articulació. Això que ùic seria una avaluació autèntica.

—Hi ha cap país tan civilitzat que tingui un Parlament i una televisió que parlin dels exàmens de selectivitat?

—Sí, hi ha països civilitzats on es debat això. A Suïssa, tots els diaris publiquen les preguntes que surten als exàmens, amb les respostes dels estudiants. I forma part d'aquesta cultura. Un diari publica l'examen d'història, un article d'un professor explicant com desenvoluparia els punts i després respostes d'alumnes. Això es troba en suplement de diaris.

—Conclou que les universitats poden convertir-se "en gegants tecnològics i nans educatius". Què vol dir?

—Amb "gegants tecnològics" vull dir que surten molts bons metges o molts bons advocats que no volen saber res més que la seva professió. La resta els distreu. No volen saber res d'història, ni de filosofia, ni d'ètica. Això fa nans en educació, perquè els falta cor. Tenim una universitat sense cor.

—Però creu que els científics estan tan allunyats de l'humanisme com es diu?

—Sortosament, no. Jo també lleigeixo, amb el mateix apassionament que una novel·la, la prosa d'autors de ciències. Però això són les excepcions. En la majoria dels casos, l'estàndard educatiu vol potenciar aquest tipus de formació que encasella l'estudiant i no el deixa "distreure's" en res. Els enginyers en una cosa, per exemple, s'han d'oblidar de qualsevol cosa d'una altra enginyeria. Aquesta *professionitis*, que es potencia des de la política i des de molts altres àmbits, redueix la comprensió de la vida i del món.

Àlex Milian